

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОЛІМПІЙСЬКИХ КОНКУРСІВ МИСТЕЦТВ

Іванна ЛИТВИНЕЦЬ, Антон ЛИТВИНЕЦЬ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті розглянуто організаційні аспекти конкурсів мистецтв, які виникли в Стародавній Греції і були відроджені в рамках сучасних Олімпійських ігор з 1912 до 1948 року. Акцентується увага на еволюційному розвитку цієї події, як унікальному феномену поєднання спорту та мистецтва. Виявлено домінуючі критерії участі у конкурсі: твори повинні бути створені протягом останніх чотирьох років, а також мають стосуватися олімпійської концепції. Встановлено, що після обговорення художніх конкурсів 1948 р. Міжнародний олімпійський комітет (МОК) відзначив найбільш серйозною проблемою ідею аматорства, яка часто зазнавала порушення. У зв'язку із цим сесія МОК в Афінах у квітні 1954 р., підтвердила, що майбутні оргкомітети Олімпійських ігор повинні організувати “виставку” мистецтва, замість “змагань”.

Ключові слова: конкурс мистецтв, спортивна тематика, Ігри Олімпіад, МОК.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ
ОЛИМПИЙСКИХ КОНКУРСОВ
ИСКУССТВ

Іванна ЛИТВИНЕЦЬ, Антон ЛИТВИНЕЦЬ

*Львовский государственный университет
физической культуры*

Аннотация. В статье рассматриваются организационные аспекты конкурсов искусств, которые возникли в Древней Греции и были возрождены в рамках Олимпийских игр с 1912 до 1948 года. Акцентируется внимание на эволюционном развитии этого события, как уникального феномена сочетания спорта и искусства. Выявленные доминирующие критерии участия в конкурсе: произведения должны быть созданы в течение последних четырех лет, а также “иметь определенное отношение к олимпийской концепции”. Установлено, что после обсуждения художественных конкурсов в 1948 году Международный олимпийский комитет (МОК) отметил наиболее серьезной проблемой идею любительства, которая часто подвергалась нарушению. В связи с этим, на сессии МОК в Афинах, в апреле 1954 году, подтвердили, что каждые будущие оргкомитеты Олимпийских игр должны организовать “выставку” искусства, вместо “соревнований”.

Ключевые слова: конкурсы искусств, спортивная тематика, Игры Олимпиад, МОК.

ORGANIZATIONAL ASPECTS
THE OLYMPIC ART COMPETITIONS

Ivanna LYTVYNETS, Anton LYTVYNETS

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The article deals with the organizational aspects of tenders arts that originated in Ancient Greece and was revived under the Olympic games from 1912 to 1948. Attention is focused on the evolution of the event as a phenomenon unique combination of sport and art. Identified the dominant criteria of participation in the competition: works to be created over the past four years and “have some relevance to the Olympic concept”. Found that after discussing art competitions, in 1948 the IOC said most serious amateur idea that is often experienced violations. Therefore, the IOC session in Athens in april 1954, confirmed that every future Olympic organizing committee should organize “exhibition” art, instead of “competition”.

Key words: art competitions, sports themes, Olympics games, IOC.

Постановка проблеми. Сьогодні Олімпійські ігри визнані у всьому світі як найбільша спортивна подія. Історія Олімпіад сучасності налічує більше ніж 100 років. Невід’ємною частиною Олімпійських ігор упродовж більшої частини першої половини ХХ ст., з 1912 по 1948 роки, були конкурси мистецтв [1, 2, 3, 5, 7, 8].

Олімпійська історія перетнула рубіж 100-річчя першого художнього конкурсу, хоча у суспільстві маловідомим залишається факт існування особливих мистецьких змагань, які разом з легкою атлетикою були частиною сучасних Ігор майже із самого початку. Ідею включення конкурсів мистецтва вперше використав під час Ігор Стародавньої Греції. П’єр де Кубертен, відроджуючи Олімпійські ігри, вважав, що відтворення події без включення аспектів мистецтва буде неповним [2, 7, 8, 9].

Ініціатива Кубертена була аргументована необхідністю “відновити первозданну красу Олімпійських ігор”. Оскільки, у часи Олімпії, образотворче мистецтво “було об’єднане у гармонії з Олімпійським іграми” [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці дослідників історії олімпійського руху (Ф. Мезе, 1959, В. Платонов, 2002, Е. Вільчковський, 2008) стосуються питання конкурсів мистецтв у програмах Ігор Олімпіад сучасності лише частково. Деякі аспекти цієї проблематики аналізують у своїх дослідженнях іноземні автори: Олександра Тумма (1997), Беатріс Гарсія (2002, 2008), Хіросі Йосіда (2009). Повніший матеріал з цієї проблеми подано у праці Річарда Стентона “Забуті олімпійські змагання мистецтва” (2001).

До того ж особливості організування мистецьких конкурсів у програмах Ігор Олімпіад в працях українських дослідників не висвітлено достатньою мірою та вони потребують окремого вивчення та узагальнення.

Мета дослідження: охарактеризувати особливості організування та проведення олімпійських конкурсів мистецтв.

Методи та організування дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, історичні, документальні, теоретичної інтерпретації та пояснення. Для більш детального висвітлення цієї проблематики використовували наукові праці іноземних дослідників та матеріали мережі Інтернет.

Результати дослідження та їх обговорення. На зламі XIX–XX ст. П'єр де Кубертен, намагаючись побудувати сучасні Олімпійські ігри, звертався до місцевих організаторів перших Ігор в Афінах, Парижі та Сент-Луїсі щодо необхідності змагань із конкурсів мистецтв [2, 3, 7, 9]. Він зазначав: “Позбавлені атури мистецьких конкурсів, Олімпійські ігри – це тільки чемпіонати світу”. “Існує лише одна різниця між нашими Олімпіадами і простими спортивними чемпіонатами, і це саме ті конкурси мистецтва, які існували в Олімпіадах Стародавньої Греції,” – наголошував П'єр де Кубертен [2, 7, 9, 10].

Запровадження в сучасні Олімпіади конкурсів на кращі художні твори, тематично присвячені спорту, для основоположників олімпійського руху символізувало правдиве відродження традицій ігор давнини. Опоетизовані в уяві сучасників Кубертена великі Ігри античності мали постати відповідно до давніх ідеалів, доповнених витвореними людством упродовж подальшого суспільно-культурного розвитку [1].

Після першого десятиріччя з часу відродження олімпійського руху, 1906 р. в Парижі, з ініціативи барона П'єра де Кубертена, відбулася консультативна конференція з питань мистецтва, літератури та спорту за участі відомих художників і письменників. Обговорювали питання можливості й особливостей залучення мистецтв і літератури до урочистостей і програми сучасних Олімпіад; відображення спортивної діяльності через мистецькі засоби і форми, що мало б сприяти облагородженню спорту [1, 2, 3, 4, 7, 10].

Результатом конференції стала пропозиція до МОК: організувати “п'ять змагань у галузі архітектури, скульптури, музики, живопису та літератури на кращі твори, присвячені спорту”, названих “п'ятиборством муз”. Планували, що “Concours d'Art” мав стати невід'ємною складовою кожної Олімпіади для підвищення престижу та авторитету Олімпійських ігор [1, 2, 3, 4, 7, 10].

Плани Кубертена, прихильника ідеї поєднання спорту і мистецтва, здійснювалися доволі складно. Їх повній реалізації перешкоджало певне упередження творчої еліти щодо спорту, а також низький на той час суспільний статус спорту в більшості європейських країн [1].

Члени шведського оргкомітету Ігор 1912 р. були повністю негативними щодо мистецьких змагань. Виникли проблеми й щодо організації суддівства. Шведські художні та літературні інституції відмовилися прийняти роль суддівства. Оргкомітет оголосив МОК про свою відмову через те, що роботи повинні оцінюватися за критеріями “мистецтва заради мистецтва”, а не проведення конкурсу на задану тему [2, 7, 10].

П'єр де Кубертен організував художній конкурс під час стокгольмської Олімпіади 1912 р. самотужки, без будь-якого місцевого співробітництва. З усього світу було зареєстровано всього 35 учасників, з-поміж яких жодного зі Швеції [1, 2, 9, 10].

У своїй рецензії на Іграх V Олімпіади Кубертен висловив розчарування, що організаторам Швеції не вдалося представити запис твору, удостоєного золотою медаллю, “Тріумфальний

олімпійський марш” італійського митця Рікардо Бартельмі на офіційній церемонії закриття Олімпіади [2].

Упродовж наступних кількох десятиліть, коли Олімпійські ігри набувають масштабу міжнародного заходу, змагання образотворчого мистецтва зазнають еволюційного розвитку. Формат змагань був непослідовним й іноді хаотичним, адже траплялося, що у певних категоріях конкурсів мистецтв вручали лише срібну медаль, а не золоту, або журі не вважало за честь удостоїти нагородою жодного учасника [2, 7, 9]. Всі роботи, що брали участь у конкурсі, повинні бути створені протягом останніх чотирьох років [7].

Не багато відомо про конкурс мистецтв під час Олімпійських ігор 1920 року. Офіційний звіт Олімпіади був неповним і опублікованим лише через кілька років після церемонії закриття. У двох категоріях, живописі та архітектурі, жоден із творів не був удостоєний золотої нагороди. З одинадцяти медалей конкурсу шість отримали бельгійці [2].

Радянські художники представили роботи на олімпійському конкурсі мистецтв 1920 р., хоча Радянський Союз офіційно не брав участі у цих Олімпійських іграх [5].

Керівні принципи для кожної із п’яти категорій конкурсу мистецтв зазнали перегляду для Ігор 1924 р. Було визначено певні регламентовані обмеження до поданих робіт. Тексти для літературних творів не мали перевищувати 1 000 слів для віршів або 20 000 слів для прози. Музичні твори обмежувалися до однієї години. Домінуючим критерієм було те, що роботи повинні “мати певне відношення до олімпійської концепції” [1, 2, 6, 8]. Для огляду та оцінки міжнародного журі могли допустити лише ті музичні композиції, які “прославляли спортивні ідеали, спортивні змагання або спортсмена, чи були призначені для проведення презентацій у зв’язку із спортивними фестивалями” [6].

Уперше в сучасній історії Олімпійських ігор конкурс мистецтва привернув увагу міжнародної громадськості. Учасників нагороджували олімпійськими медалями (золотими, срібними і бронзовими). Загалом, 193 митці із двадцяти чотирьох країн світу взяли участь у творчих змаганнях, представивши 283 роботи, з яких 189 були прийняті й відображалися у чотирьох залах Великого палацу (значно більше, ніж в останніх двох Олімпіадах) [2, 10].

Основні п’ять категорій конкурсу мистецтв 1928 року зазнали деяких змін. Зокрема, в архітектурному конкурсі відбувся поділ на дві підгрупи: містобудівні й архітектурні проекти. У категорії “Скульптура” виокремлюються: кругла скульптура і рельєфи та медалі. Література поділяється на драматичні, ліричні та епічні твори. У живописі самостійними напрямками стають: картини маслом, рисунки і акварелі та графіка. У галузі музики твори поділяють на вокальні, інструментальні та оркестрові. Через таке продовження конкурсів, було представлено понад 1150 робіт. Відповідно, більше ніж у два рази, порівняно з 1924 р., зросла загальна кількість олімпійських медалей [1, 10].

Організаційні аспекти творчих конкурсів під час Ігор в Амстердамі 1928 р. характеризуються кількома суттєвими змінами. Серед яких те, що виставка творів, удостоєних олімпійських нагород, відбулася в міському музеї Амстердама згідно з класифікацією не за категоріями змагань, а розподілу по країнах [10].

Більшість призових творів мистецтва після Олімпіади було продано за винятковими цінами. Члени МОК засуджували це через порушення олімпійської ідеї аматорства, ініціюючи заборону щодо продажу і обмеження авторських прав представлених робіт. Це питання зумовило й подальшу долю олімпійських творчих конкурсів у майбутньому [5, 10].

Під час Ігор 1932 р. у Лос-Анджелесі, незважаючи на далеку географічну відстань від європейського континенту, були представлені близько 30 країн, хоча більшість із 1145 зразків – із Сполучених Штатів Америки. Уряд США і організаційний комітет Ігор підтримали учасників конкурсу мистецтв фінансовими привілеями мита та плати за перевезення [2, 10].

Щодо результатів змагань, то загальна кількість лауреатів збільшилася, оскільки “Заохочувальна премія” – нагороди без медалей, були створені в кожній категорії конкурсів мистецтв [10].

Упродовж Ігор 1932 р. майже 400 000 осіб відвідали у Лос-Анджелесі Музей історії, науки і мистецтва, щоб побачити спортивні роботи митців [9].

Рис. 1. Міжнародне журі розглядає твори мистецтва, представлені на конкурс у Берліні, 1936 р.

Олімпійський конкурс мистецтв 1936 р. був одним із найуспішніших (рис. 1). Більше 70 000 глядачів відвідали виставку протягом чотирьох тижнів її експонування [6].

Було опубліковано численні статті у фахових і щоденних виданнях, а також організовано радіолекції, щоб наголосити на культурному значенні художнього конкурсу для Олімпійських ігор сучасності (рис. 2) [3, 4, 6].

Рис. 2. Конкурсні експонати різних країн. Берлін, 1936 р.

Німеччина планувала будівництво повномасштабної моделі храму Зевса як входу на художню виставку, але через фінансові проблеми задум скасували. Під час церемонії закриття Ігор прозвучали декілька музичних композицій, удостоєних медальних нагород, які виконав Берлінський філармонічний оркестр [2, 7].

До художнього конкурсу 1948 р. деякі країни проявили великий інтерес. Канада та Італія організували національні художні конкурси за рік до ігор, щоб визначити, які твори будуть представлені у Лондоні [2].

Конкурси мистецтв лондонських Ігор суттєво змінилися на протипагу попереднім художнім змаганням [3, 10].

У правилах з'являється питання щодо громадянства учасників. Обмеження національності мало б кардинально змінити характер і стан конкурсів мистецтва. Раніше учасники творчих конкурсів представляли свої роботи безпосередньо на Іграх. Відповідно до нововведення, усі роботи повинні були попередньо затверджуватися національним олімпійським комітетом країни, яку представляє митець. А потім кожен з національних комітетів мав делегувати репрезентовані роботи до Оргкомітету змагань, оцінюючи їх і коригуючи кількість робіт у кожній категорії конкурсу [10].

Аале Марія Тьонні-Хаавіо 1948 р. виграла золоту медаль у літературі за свою поему “Слава Еллади”. Вона стала єдиною жінкою, яка отримала олімпійську золоту нагороду в конкурсі мистецтв. Того ж року 73-річний Джон Коплі з Великобританії став найстарішим призером Ігор, здобувши срібну медаль у графіці за роботу під назвою “Травці в поло” [5, 7, 9].

Отож протягом перших чотирьох десятиліть конкуренції, з 1912 по 1948 рік, офіційні олімпійські медалі вручали у п'яти категоріях конкурсів мистецтв: живописі, скульптурі, архітектурі, літературі та музиці. Загалом, було вручено 151 медалей авторам оригінальних спортивних робіт в образотворчому мистецтві. За офіційною статистикою переможцями в семи конкурсах за цей період стали діячі мистецтв та літератури з 23-х країн світу [1, 9].

Багато деталей творчих конкурсів, документальних даних були втрачені для історії, через відсутність протягом багатьох років уваги до змагань та документації [6].

МОК 1948 р. вперше ініціював обговорення художніх конкурсів. Найбільш серйозною проблемою стала ідея аматорства, яка часто зазнавала порушення. Було виявлено, що італійський національний олімпійський комітет пропонував винагороди для внутрішніх конкурсів, які проводили з метою відбору творів для представлення на Іграх XIV Олімпіади в Лондоні [10].

Наступна зустріч МОК із цього питання відбулася в Римі 1949 р. Згідно з доповіддю на 44-й сесії було визначено такі питання: об'єднання спорту і мистецтва має справді відбутися, але це не залежить від МОК та Олімпійських ігор. Оскільки учасники творчих конкурсів майже всі є професіоналами, то олімпійськими медалями їх не треба нагороджувати. Ця подія має відбуватися у вигляді виставок. Хоча не всі представники МОК були присутніми, на зустрічі проголосували, що під час наступної Олімпіади 1952 р. у Гельсінкі, відбуватимуться художні виставки замість мистецьких змагань. Це означало, що художні конкурси більше не передбачали олімпійських медалей під час офіційних змагань під патронатом МОК [1, 2, 3, 4, 6, 10].

Ейвері Брендеджа 1952 р. було обрано новим президентом МОК. Як ідеолог аматорства, він наполягав, що конкурси мистецтв представляли собою небажане вторгнення професіоналізму. Сам Брендедж був учасником мистецьких змагань у категорії “Література” під час Ігор X Олімпіади 1932 р. і отримав заохочувальну премію за твір “Значення аматорського спорту” [2, 5, 7, 9].

У липні 1953 р. Ейвері Брендедж звернувся до членів МОК, вичерпно аргументуючи труднощі конкурсу мистецтва. Окрім порушення аматорського статусу Ігор, наголошував на значних витратах і праці, байдужості широкої громадськості, відсутності об'єктивності у суддівських рішеннях. Ще одним аргументом була вікова категорія учасників. Тоді як спорт може практикуватися тільки приблизно до 35-річного віку, більшість медалістів олімпійських творчих конкурсів були середнього, а також старшого віку, що дає змогу розглядати їх як професіоналів [10].

На сесії МОК в Афінах у квітні 1954 р. Ейвері Брендедж, залишаючись противником відродження змагань мистецтва, запропонував, щоб міста, у яких відбуваються Ігри, організовували виставки, які представлятимуть краще мистецтво своєї країни. “Якщо ми повинні повернутися до Відня, наприклад, ми почули б кращу музику в світі”, – сказав Брендедж [2].

Зрештою, нарада МОК в Афінах підтвердила, що кожні майбутні Оргкомітети повинні організувати “виставку” мистецтва замість “змагань”; виставка повинна бути проведена під

опікою Оргкомітету, незалежно від МОК; здебільшого представлятимуть мистецтво країни, де проходить Олімпіада [1, 6, 9].

Сьогодні ця резолюція містить своє відображення в Олімпійській хартії, як “Культурна програма”: “ОКОІ (Організаційний комітет Олімпійських ігор) повинен організувати культурну програму, яка повинна охоплювати, як мінімум, весь період функціонування Олімпійського селища. Така програма повинна бути заздалегідь подана на затвердження до Виконавчого комітету МОК” [5, 10].

Висновки:

1. П'єр де Кубертен наголошував, що “існує лише одна різниця між нашими Олімпіадами і простими спортивними чемпіонатами, і це саме ті конкурси мистецтва, які існували в Олімпіадах Стародавньої Греції”.

2. Змагання образотворчого мистецтва в програмах Олімпійських ігор зазнавали еволюційного розвитку. Вимагали, щоб кожна робота, що брала участь у конкурсі, була створена протягом останніх чотирьох років. Домінуючим критерієм було те, що твори повинні “мати певне відношення до олімпійської концепції”. Траплялося, що у певних категоріях конкурсів мистецтв вручали лише срібну медаль, а не золоту.

4. У правилах з'являється нововведення щодо громадянства учасників. Відповідно до нього, усі роботи повинні були попередньо затверджуватися Національним олімпійським комітетом країни, яку представляє митець. Кожен з національних комітетів мав делегувати представлені роботи до Оргкомітету змагань.

5. МОК 1948 р. вперше ініціював обговорення художніх конкурсів. Найбільш серйозною проблемою стала ідея аматорства, яка часто зазнавала порушення. Окрім порушення аматорського статусу Ігор, під час наступних засідань МОК наголошували на значних витратах і праці, байдужості широкої громадськості, відсутності об'єктивності у суддівських рішеннях.

6. Сесія МОК в Афінах, у квітні 1954 р., підтвердила, що кожні майбутні Оргкомітети повинні організувати “виставку” мистецтва, замість “змагань”; виставка повинна бути проведена під опікою Оргкомітету, незалежно від МОК. Здебільшого представлятимуть мистецтво країни, де проходить Олімпіада.

Список літератури

1. До питання про конкурси мистецтв у програмах Олімпійських ігор сучасності / І. Литвінець, О. Падовська, Я. Тимчак, А. Литвінець // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. – Л., 2012. – Вип. 16, Т. 1. – С. 163–168.
2. From 1912 to 1948, Art Competitions Were Part of the Olympics. [Electronic resource]. – Access mode : <http://mentalfloss.com/article/31269/1912-1948-art-competitions-were-part-olympics>
3. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections / Beatriz Garcia. – Liverpool // International Journal of Cultural Policy, 2008. – Vol. 14., № 4 – P. 361–376
4. Garcia B. The Concept of Olympic cultural programmes: origins, evolutions and projections: university lecture on the Olympics // Beatriz Garcia [Electronic resource]. – Access mode : <http://olympicstudies.uab.es/lectures/web/pdf/garcia.pdf>
5. Olympic Games Art Competitions [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.topensports.com/art/olympics-art-competition.htm>
6. Remember When the Olympics Used to Have an Art Competition? [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2012/07/remember-when-the-olympics-used-to-have-an-art-competition-no/260355/>
7. Stanton R. The forgotten Olympic art competitions – The story of the Olympic art competitions of the 20th century / Richard Stanton. – Victoria : Trafford Publishing, 2001. – 412 p.

8. The History of Fine Art at the Olympics. [Electronic resource]. – Access mode : <http://amourdart.blog.com/2012/08/13/the-history-of-fine-art-at-the-olympics/>
9. When the Olympics Gave Out Medals for Art. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/when-the-olympics-gave-out-medals-for-art-6878965/>
10. *Yoshida H.* The Art Competition at the Olympic Games: Redefining the boundary between art and sport / H. Yoshida // Aesthetics Japan Society of aesthetics. – 2009. – No.13 – P. 111–120.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2014

Прийнята до друку 28.02.2014

Підписана до друку 28.02.2014